

PAPER DETAILS

TITLE: Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükselen Popülist Radikal Sağ: Meloni'nin Zaferi

AUTHORS: Ayçe SEPLİ

PAGES: 17-26

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3047918>

Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükselen Popülist Radikal Sağ: Meloni'nin Zaferi

Ayçe SEPLİ*

Özet

Avrupa Birliği'nin (AB) karşı karşıya kaldığı krizler, AB'ye yönelik sorgulamaları arttırmanın yanı sıra popülist siyaset yürüten radikal sağ partilerin görünürlüğünün ve etkinliğinin giderek artmasına yol açmıştır. Günümüzde Avrupa politikasının önemli bir bileşeni konumunda olan popülist nitelikteki radikal sağ partilerden biri İtalya'da 25 Eylül 2022 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde en yüksek oyu almayı başararak dikkatleri üzerine çeken İtalya'nın Kardeşleri'dir (*Fratelli d'Italia*-F.d.I.). Bu çalışmada, popülist radikal sağ partilerin AB'deki yükselişi Akdeniz ülkelerinden İtalya'da aktif siyaset yürüten F.d.I. örneği çerçevesinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Popülist Radikal Sağ, İtalya, İtalya'nın Kardeşleri.

Giriş

Avrupa kıtası özellikle Soğuk Savaş sonrası süreçte liberal demokrasi anlayışı çerçevesinde yeniden bütünleşmiş ve kıta Avrupa'sında yer alan ülkelerin birçoğu Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik statüsü elde etmiştir. Diğer taraftan, 2008 yılında yaşanan küresel finans krizini takiben AB'nin bütünlüğünü tehlikeye sokan ve başa çıkmada oldukça zorlandığı krizlerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir (Sepli, 2022). 2008 küresel finans krizini, Euro bölgesi krizi, Ukrayna krizi, Yunanistan borç krizi ve mülteci krizi, Brexit ve Covid-19 Pandemisi gibi krizler takip etmiştir.

AB'yi derinden etkileyen bu krizler, AB'ye yönelik sorgulamaları arttırmanın yanı sıra yeni siyasi hareketlerin doğmasını da beraberinde getirmiştir. Sağ popülist hareketler, ekonomik sorunlar, kimlik sorunları, göç, geleneksel partilerin halkın taleplerine ve değişen koşullara cevap verememesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu

*Dr. Arş. Gör., KTÜ, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ayceseplici@ktu.edu.tr

Photo: Italy's outgoing prime minister, Mario Draghi, on the left, prepares to hand over the cabinet minister bell to Italy's new prime minister, Giorgia Meloni, on the right, during a handover ceremony at Palazzo Chigi in Rome on October 23, 2022 AFP

bağlamda, AB ülkelerinde de yaşanan krizlerin bir sonucu olarak, popülist siyaset yürüten radikal sağ partilerin varlığı ve etkinliği artmıştır. Nitekim sağ kanat partilere verilen destek, ekonomik sorunlar, sosyo-kültürel tehditler, siyasi partilere güven duygusunun azalması gibi gerekçelerle artış gösterebilmektedir (Clarke vd., 2016: 3-4).

Radikal sağ partilere verilen desteğin artması, söz konusu partilerin zaman içerisinde yalnızca yerel ya da ulusal siyasette değil Avrupa siyasetinde de varlık gösterir hale gelmelerine neden olmuştur. Öyle ki, günümüzde Avrupa politikasının önemli bir bileşeni konumunda olan popülist nitelikteki

radikal sağ partiler, marjinal bir parti olma kategorisinden sıyrılarak ana akım parti kategorisine doğru kaymıştır (Mudde, 2012: 2). Diğer taraftan, Avrupa parti ailesinin en başarılı partileri konumunda olan popülist radikal sağ partilerin (Mudde, 2012: 4), yaşanan krizlerin kaynaklarını doğru tespit etmekle birlikte, genel olarak "gerçekçi çözümler" sunmaktan uzak politikalar benimseyerek, toplumu kutuplaştırıcı etki yarattıklarını özellikle belirtmek gerekir (Öner, 2021:96). Popülist radikal sağ partilerin ortak özellikleri- her partide farklı düzeylerde görülmekle birlikte- muhafazakarlık, küreselleşme karşıtlığı, yabancı düşmanlığı, göçmen-mülteci karşıtlığı, korumacılık, ulusalcılık,

doğuşancılık, sistem karşıtlığı ve Avrupa şüpheciligi gibi değerleri benimsemeleri olarak sayılabilir. Bu anlamda, AB'nin karşı karşıya kaldığı en ciddi meydan okumalardan birinin popülist radikal sağ partilerden geldiğini söylemek mümkündür (bkz. Mudde, 2016: 291). Nitekim ulusal birliğin savunulmasına vurgu yapmayı tercih eden popülist radikal sağ partiler halkın duruşuna daha yakın çizgi- de politikalar benimsemekte (Hooghe ve Marks, 2009: 21) ve ulusal kimlik endişeleri ile kültürel tehdit algısını ön plana çıkartarak vatandaşlar üzerinde etki alanı yaratmaya çalışmaktadır (bkz. De Vries ve Van Kersbergen, 2007: 321; Hooghe ve Marks, 2009: 21).

Popülist radikal sağ olarak ifade edilen partiler, ilgili literatürde "aşırı sağ", "radikal sağ" ya da "sağ kanat popülist" gibi farklı biçimlerde adlandırılabilirler (bkz. Mudde, 2014:98; 2016: 295-296). Cas Mudde (2014: 98-99), aşırı sağı, "aşırılıkçı" ve "radikal" sağı içeren çatı bir kavram olarak kullandığını belirtir. Mudde'a göre, aşırılıkçı ve radikal sağ arasındaki fark demokrasinin temel ilkelerine karşı yaklaşımlarından kaynaklanır. Aşırılıkçı sağ, sistem karşıtı bir biçimde demokrasiyi tümünden reddederken; radikal sağ, demokrasiyi kabul eder; ancak çoğulculuk ve azınlık haklarına dayanan liberal demokrasiyi reddeder¹.

¹ Mudde'un yaptığı ayırmadan hareketle, bu çalışmada F.d.l.'dan hem kavramsal karışıklığın önüne geçmek adına hem de aşırılıkçı olarak adlandırılmayacağı için popülist radikal sağ olarak bahsedilmiştir.

Mudde'a (2004) göre popülizm, "ince bir ideoloji"dir. Popülist radikal sağ partilerden bahsedildiğinde, her biri kendi içerisinde farklı özellik taşıyabilmekle birlikte, bu partilerin temel ideolojileri çerçevesinde taşıdıkları temel özellikler Mudde tarafından doğuşancılık, otoriterlik ve popülizm olarak sıralanmıştır. Doğuşancılık, milliyetçilik ve yabancı düşmanlığının bir bileşeni olarak düşünülebilir. Doğuşancılık genel itibariyle göçmenleri ve yerli azınlıkları hedef alır ve bu grupları homojen olan ulusa tehdit olarak algılar. Otoriterlik ise, katı kurallara dayanan bir toplum anlayışına dayanır. Otoriterlik, toplumsal problemlerin suç olarak sayılmasını ve suçlulara daha az hak tanınması anlayışını da beraberinde getirir. Son olarak popülizm ise, toplumu "saf insanlar" ve "yozlaşmış elit" olarak birbirine zıt ve homojen iki gruba ayıran ve siyasetin genel iradeyi temsil etmesi gerektiğini savunan bir ideoloji niteliğindedir (Mudde, 2004: 543; Mudde, 2014: 99; Mudde, 2016: 296).

"Toplumun sesi" olduklarını iddia eden popülist radikal sağ politikacılar (Mudde, 2016: 296), Avrupa ülkelerinde önemli seçim başarıları elde etmektedirler. Fransa'da Ulusal Cephe (*Front National-FN*), Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (*Freedom Party of Austria- FPO*), Hollanda'da Hollanda Özgürlük Partisi'nin (*Party for Freedom-PPV*) elde ettiği seçim başarıları bu anlamda verilebilecek önemli örneklerden bazılarıdır. Seçimlerde elde ettiği başarı grafiği hızla

2013-2022 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Genel Seçimler ve Siyasi Partilerin Oy Oranları

Yıl	F.d.I. (%)	İtalya İleri (Forza Italia-FI) (%)	Lig1 (LEGA) (%)	Beş Yıldız Hareketi (Movimento 5 Stelle-M5S) (%)	Demokratik Parti (Partito Democratico-PD) (%)
2013	2	21,6	4,1	25,6	25,4
2018	4,4	14	17,4	32,7	18,7
2022	26	8,1	8,8	15,4	19,1

Kaynak: *Parties and Elections in Europe, 2022*

¹Önceki ismiyle Kuzey Ligi (*Lega Nord-LN*)

tırmanan popülist radikal sağ partilerden bir diğeri ise AB üyesi İtalya’da aktif siyaset sürdüren ve 25 Eylül 2022’de gerçekleştirilen seçimlerin kazananı olan F.d.I. olmuştur.

Mudde’un da belirttiği üzere, Avrupa’daki popülist radikal partiler her ne kadar önemli seçim başarıları elde ederek siyasal anlamda yükselişte olsalar da genel olarak ikincil aktör konumunda olma eğilimi göstermektedirler (2016: 302). Ancak, F.d.I.’nın 2022’de İtalya’da gerçekleştirilen son genel seçimlerde elde ettiği galibiyet, onun koalisyonun büyük ortağı olma imkânı yakalamasını da beraberinde getirmiştir. Bu anlamda İtalya, Avrupa ülkeleri arasında bir ilk niteliğindedir. Buradan hareketle, bu çalışmada popülist radikal sağ partilerin AB’deki yükselişi Akdeniz ülkelerinden İtalya’da aktif siyaset yürüten F.d.I. örneği çerçevesinde incelenecektir.

İtalya’nın Kardeşleri’nin Kuruluşu ve 2022 Seçimlerine Giden Süreç

F.d.I., İtalya siyasetindeki ana akım merkez sağ parti olan Özgürlük Halkı (*Popolo della Liberta-P.d.L*) Partisi’nden ayrılma yoluyla, Giorgia Meloni tarafından 21 Aralık 2012 yılında kurulmuştur ve ilk olarak 2013, ardından 2018 ve 2022 yıllarında yapılan genel seçimlere katılmıştır. F.d.I. kurulduğu tarihten 2022 yılında yapılan genel seçimlere kadar İtalyan parlamentosundaki ana muhalefet partisi konumunda olmuştur.

Yukarıdaki yer alan ve İtalya’da 2013-2022 yılları arasında gerçekleştirilen genel seçimler ve ana siyasi partilerin aldıkları oy oranlarının verildiği tablo incelendiğinde, F.d.I.’nın 2013 yılında girdiği ilk genel seçimler sonrasında kendisine destek veren seçmen kitle-sini zamanla genişlettiği ve marjinal bir parti konumundan sıyrıldığı görülmektedir. Özellikle, 2022 yılındaki

seçimlerde elde ettiği başarı bu anlamda dikkate değerdir.

F.d.I'nın 2013 seçimlerine giderken benimsediği politikaları incelendiğinde, "İtalya'yı Bekleyen Zorluklar" isimli 2013 programı bağlamında, partinin kurulduğu ilk dönemde AB'ye karşı negatif bir tutum sergilemediği, dolayısıyla, Avrupa şüpheci bir çizgide olmadığı görölmektedir. Ayrıca, parti politikalarında herhangi bir doğuştancılık, milliyetçilik ya da otoriterlik ibaresi olmadığı gibi, göç karşıtlığı ya da yabancı düşmanı öğelere de rastlanmamaktadır. Bu bağlamda, 2013 yılı parti programı uyarınca, F.d.I'nın bu dönemde muhafazakar sağ kanat bir partiye daha yakın durduğunu söylemek mümkündür (Dona, 2022: 9-10). Popülist radikal sağ partilere ilişkin öğelere ilk olarak parti lideri Meloni'nin 9 Mart 2014'te Fiuggi'de gerçekleşen Parti Kongresinde yaptığı "Egemen Halk Adına" isimli konuşmada rastlanmıştır. Meloni'nin Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinden birkaç ay önce gerçekleştirdiği bu konuşmada, o dönemin Başbakanı Matteo Renzi'ye benimsediği karşıtlığa, milliyetçi, otoriter ve Avrupa şüpheci öğelere rastlamak mümkündür (bkz. Dona, 2022: 10). F.d.I'nın radikal sağa kaymasını netleştiren olay ise, 2017 yılında Trieste'de düzenlenen İkinci Parti Kongresi olmuştur. 2018 genel ve 2019 AP seçim programlarının dayandırılacağı ideolojiyi temsil eden "Vatanseverlerin Hareketi İçin Trieste Tezi" başlığını taşıyan belge bu kong-

rede kabul edilmiştir. 2017'de yayınlanan söz konusu belge çerçevesinde F.d.I. doğuştancılık, milliyetçilik, ege-menlik, otoriterlik, Avrupa şüpheciliği ve popölizm gibi radikal sağın temel özelliklerini taşıır hale geldiğini söylemek mümkündür (bkz. Dona, 2022: 11-13).

İtalya ulusal siyaseti incelendiğinde, F.d.I'nın özellikle 2022 yılındaki seçimlerde gerçekleştirdiği sıçrama öncesinde, popülist eğilimleri ile dikkatleri üzerine çeken ve kendisini destekleyen kitleyi gün geçtikçe arttıran partiler olarak M5S ve LEGA dikkatleri çekmektedir. Özellikle, 2018 seçimlerinin bu popülist partilerin zaferi niteliğinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim popülist, sistem karşıtı ve çevreci özellikler taşıyan M5S2, İtalya'da 4 Mart 2018'de yapılan seçimlerde tek başına %32,7 oy almayı başarmıştır. Bir önceki seçimde aldıkları oy oranları kıyaslandığında diğer partilerin genel olarak oy oranlarında düşüş gözlemlenirken, M5S aldığı oyları %25,6'dan yaklaşık 7 puan daha arttırmış ve tek başına en yüksek oyu alarak büyük bir başarı yakalamıştır. Bununla birlikte, 2018 seçimlerinde en büyük sıçramayı, Matteo Salvini liderliğindeki bölgeselci, sağ kanat popülist bir parti olan LEGA yapmıştır. LEGA, 2013 seçimlerinde almış olduğu %4,1 oy oranını yaklaşık dörde katlayarak %17,4 oy almış ve yönetimdeki koalisyon ortaklarından biri olmayı başarmış-

² M5S, kendisini siyasi sağ-sol parti spektrumunun dişında olarak tanımlar.

tır. LEGA'nın 2018 seçimlerindeki bu çıkışı bağlamında, partinin İtalya'da popülist radikal sağın F.d.I.'dan önceki en büyük destekçi kitlesine sahip olan temsilcisi konumunda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2018 genel seçimleri sonrasında uzun süreli bir belirsizlik dönemi olmuş ve hiçbir parti meclis çoğunluğunu elde edemeyince M5S ve LEGA partileri Conte I hükümetini kurmuşlardır. Conte I hükümeti, Haziran 2018-Eylül 2019 arasında görevde kalmıştır ve daha sonra yerini Eylül 2019- Şubat 2021 tarihleri arasında görev yapacak olan ve M5S, PD ve diğer küçük sol kanat partiler arasında kurulan Conte II hükümetine bırakmıştır. Şubat 2021'de ise, mecliste süregelen istikrarsızlık dolayısıyla, Cumhurbaşkanı Sergio Mattarella Avrupa Merkez Bankasının eski başkanı Mario Draghi'ya yeni bir hükümet kurmak için çağrıda bulunmuştur. Draghi tarafından kurulan ve Şubat 2021'den Temmuz 2022'ye kadar görevde kalan koalisyon hükümeti aşırı sağ kanatta yer alan F.d.I. ve küçük bir sol parti olan Demokratik Sol (Sinistra Italiana- SI) hariç tüm partilerin desteğini almıştır (bkz. Dona, 2022:2).

2018 yılında gerçekleşen genel seçimler sonrasında üç farklı koalisyon hükümeti kurulduğu; ancak F.d.I.'nin bu hükümetlerin hiçbirinde koalisyon ortağı olmadığı görülmektedir. Bu durum, parti lideri Meloni'nin etkileri İtalya'da da hissedilen krizler karşısında muhalefet partisi olarak avantaj sağlamasını beraberinde getirmiştir.

Öyle ki, 2022 seçimleri LEGA'nın ve FI'nın destekçi kitlesindeki düşüşü gösterdiği gibi F.d.I.'nın kitlesindeki artışı gözler önüne sermektedir. Bu bakımdan, F.d.I. yükselirken, İtalya'da aktif siyaset yürüten diğer sağ partilerin oylarının düşüşe geçtiği dikkat çekmektedir.

2022 seçimlerine giden süreçte Meloni'nin popülaritesini arttıran etmenlerden biri, Conte II hükümetinin kurulmasını takiben, LEGA, FI ve F.d.I. tarafından Roma'da düzenlenen gösteriler olmuştur. Bu gösterileri takiben "Ben Giorgia" adlı bir video viral olmuştur. Meloni'nin "Ben Giorgia. Ben kadını, ben anneyim, ben Hristiyan'ım" ifadelerinin yer aldığı bu video her ne kadar onunla alay etme amacı taşısa da Meloni için pozitif etki yaratan bir seçim malzemesine dönüşmüştür (bkz.Dona, 2022: 8).

Meloni'nin Zaferi

İtalya'da Şubat 2021'den itibaren iktidarda olan Başbakan Draghi yönetimindeki koalisyon hükümetinin Temmuz 2022'de dağılarak erken seçim kararı alınmasını takip eden süreçte gerçekleştirilen 2022 seçimlerinde en yüksek oyu alan F.d.I'nın ve F.d.I., LEGA, FI ile bazı küçük partilerin birleşmesiyle oluşan sağ koalisyonun lideri Meloni, İtalya'nın ilk kadın başbakanı olmasının yanı sıra İtalya'nın Benito Mussolini'den sonraki ilk sağcı başbakanıdır. Meloni, ayrıca, 2008 yılındaki genel seçimler sonrasında başbakan olan Silvio Berlusconi'den sonra ilk kez seçimle başbakan olan isimdir.

Meloni'nin seçim kampanyası sırasında benimsediği temel söylem "Tanrı, vatan ve aile" üzerinden şekillenmiştir (Pınar, 2022). "Tanrı, vatan, aile" söylemi, faşist lider Mussolini döneminin sloganı olması bakımından (Saviano, 2022), endişe uyandırıcı niteliktedir. Buna rağmen Meloni, söz konusu söylemin faşist bir nitelik taşımadığını iddia ederek, esasında, İtalyan devrimci lider Giuseppe Mazzini'ye ait olduğunu söylemiş (Saviano, 2022) ve hakkındaki endişeleri yumuşatmaya çalışmıştır. Diğer taraftan, şekilde de görüleceği üzere, F.d.I.'nin logosunda Mussolini'nin ölümü sonrasında 1946'da kurulan neo-faşist nitelikteki İtalyan Sosyal Hareketi'nin (*Movimento Sociale Italiano-MSI*) logosunu (alev şeklindeki logo İtalya bayrağında yer alan üç rengi içeriyor) kullanması da F.d.I.'nin faşizmle olan bağı konusunda şüphe uyandırıcı niteliktedir.

Meloni, seçim kampanyası süresince göçmen, LGBT ve küreselleşme karşıtı bir tutum benimseyerek, İtalyan kimliğinin savunuculuğunu üstlenmiştir (Pınar, 2022). Meloni'nin benimsediği şekliyle toplumların haklarının Avrupa hukuku tarafından değil egemen otoriter devlet tarafından koruma altına alınması gerektiği ideali ile göç, LGBT ve kürtaj karşıtı politikaları Macaristan Başbakanı Viktor Orban ile aynı çizgide ilerlemiştir (Saviano, 2022). AP'nin geçtiğimiz aylarda Macaristan'ın artık bir demokrasi olarak kabul edilemeyeceğini ilan ettiği göz önünde bulundurulursa, İtalya'da benzer çizgide ilerleyen bir liderin seçimleri kazanması yalnızca İtalya siyaseti açısından değil Avrupa siyaseti açısından da oldukça düşündürücüdür.

Meloni'nin benimsediği söylemler ve gündeme taşıdığı konular, 2022 seçimleri için yürütülen kampanyanın popülist ve radikal sağ bir çerçevede ilerlediğini gözler önüne sermektedir. Kendini aşırı sağ popülist dalga şeklinde gösteren milliyetçilik, egemenlik, otoriterlik ve Avrupa şüpheciliği Meloni'ye verilen desteğin belirleyicileri arasındadır. Bu anlamda, Meloni'ye zaferi getiren stratejinin İtalya kamuoyundaki hoşnutsuzluğu gündeme taşıması olduğu söylenebilir.

İtalya'nın yeni başbakanı Meloni, Parlamento'da yaptığı ilk konuşmasında, AB ile ilgili olarak ise şu ifadelerle yer vermiştir: "AB İtalya'nın sesinin daha güçlü bir biçimde çıktığı bir platform niteliğindedir" ve sağ kanat koalisyon "Avrupa bütünleşmesini yavaşlatmak ya da sekteye uğratmak niyetinde değildir. Ancak, AB'yi krizlere yanıt vermede daha verimli olmaya yönlendirmek" istemektedir (Roberts, 2022). Meloni ayrıca, Mussolini'nin 1938 tarihli, binlerce Yahudi'nin toplama kampına sürülmesiyle sonuçlanan ırk yasalarını "İtalyan tarihindeki en kötü anı" olarak nitelendirmiştir. Faşizm de dahil olmak üzere anti-demokratik rejimlere asla sempati duymadığını ve ırkçılık, anti-semitizm ve ayrımcılığın her türüyle mücadele edeceğini ifade eden Meloni (Roberts, 2022), enerji krizini ve artan hammadde fiyatlarını da gündemine taşımıştır. Uluslararası krizlerin yükünün adil bir biçimde paylaşılması gerektiğine duyduğu inancı dile getiren Meloni, enerji konusunda Rusya'nın meydan

okumalarına boyun eğmeyeceğini ve NATO ile Ukrayna'nın "sadık partneri" olmaya devam edeceğini belirtmiştir (Roberts, 2022). Meloni, benzer biçimde, seçim kampanyası sırasında da Rusya'nın Ukrayna saldırısını kınamış ve NATO'ya ve Kiev'e askeri destek verdiğini açıklamıştı (Saviano, 2022). Ancak Meloni, tıpkı LEGA lideri Salvini gibi, Putin yönetimine yakınlığı ile bilinmektedir.

Meloni'nin zaferi Avrupa'nın demokratik dengeleri ve bütünlüğü bakımından tehlike doğurabileceği gibi, onun İtalya'nın yeni başbakanı olarak parlamentoda yaptığı ilk konuşmasında faşizmi kınaması ve İtalya'nın AB'ye olan bağlılığını teyit etmesi, Avrupalı müttefiklerine güvence vermesi bağlamında Avrupa siyaseti açısından umut verici olarak nitelendirilebilir. Öte yandan, Meloni'nin bu açıklamalarının da kendisi hakkındaki endişeleri giderme, imajını temizleme ve yumuşatma amacı taşıyabileceği unutulmamalıdır. Nitekim F.d.I. başta logosunda olmak üzere faşizmin işaretlerini taşımakla birlikte, Meloni'nin Rusya ile yakınlığı ve 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakı sırasında AB ambargosuna karşı çıktığı da unutulmamalıdır. Meloni'nin partisinin İtalya ve daha da ötesi Avrupa siyaseti için etkilerini zaman gösterecek olmakla birlikte, AB'nin geleceğini de yakından ilgilendiren İtalya siyasetindeki gelişmeleri daha dikkatli izlemekte fayda vardır.

Referanslar:

- Clarke, Harold D., vd. (2016), Modeling The Dynamics Of Support For A Right-Wing Populist Party: The Case Of UKIP, *Journal Of Elections, Public Opinion And Parties*, 1-20, Doi: 10.1080/17457289.2016.1146286
- De Vries, Catherine E. ve van Kersbergen, Kees (2007), Interests, Identity and Political Allegiance in the European Union, *Acta Politica*, 42(2), 307-328
- Dona, Alessia (2022). The rise of the Radikal Right in Italy: the case of Fratelli d'italia, *Journal of Modern Italian Studies*, Doi: 10.1080/1354571X.2022.2113216
- Hooghe, Liesbet ve Marks, Gary (2009), A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus, *British Journal of Political Science*, 39 (1), 1-23, Doi:10.1017/S0007123408000409.
- Mudde, Cas (2004). The Populist Zeitgeist, *Government and Opposition*, 39 (4): 541-563, Doi: 10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x
- Mudde, Cas (2012). The 2012 Stein Rokkan Lecture-Three decades of populist radical right parties in Western Europe: So what?, *European Journal of Political Research*, 52(1): 1-19. Doi: 10.1111/j.1475-6765.2012.02065.x
- Mudde, Cas (2014). The Far Right and the European Elections, *Current History*, 98-103, [http://www.unitedagainsracism.org/wp-content/uploads/2014/05/Cas-](http://www.unitedagainsracism.org/wp-content/uploads/2014/05/Cas-History)
- Mudde, Cas (2016), "Populist Radical Right Parties in Europe Today" *Transformations of Populism in Europe and the Americas: History and Recent Tendencies*. .. London: Bloomsbury Academic, 2016. 295-307. *Bloomsbury Collections*. Doi: 10.5040/9781474225243.ch-016, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:a7PW-GihPAaUJ:https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_20128/objava_25029/fajlovi/Populist%2520radical%2520right%2520Europe.pdf&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr
- Öner, Selcen (2021), Brexit ve Avrupa'da Popülist Radikal Sağın Yükselişi, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20 (Özel Sayı: Brexit (Yıl:2021)), 95-118, Doi: 10.32450/aacd.978784
- Parties and Elections in Europe (2022). Italy, <http://www.parties-and-elections.eu/italy.html>
- Pınar, Övgü (2022). İtalya Sandığı Gidiyor: Tarihi seçimlerde kim kimdir?, *BBC News Türkçe*, 24 Eylül, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c9rk6wpw3xno>
- Roberts, Hannah (2022). Giorgia Meloni rejects fascism and embraces EU in first speech , *Politico*, 25 Ekim, <https://www.politico.eu/article/italy-prime-minister-giorgia-meloni-fascism-eu-first-speech/>

Saviano, Roberto (2022). Giorgia Meloni is a danger to Italy and the rest of Europe, the Guardian, 24 Eylül, <https://www.theguardian.com/world/commentisfree/2022/sep/24/giorgiameloni-is-a-danger-to-italy-and-the-rest-of-europe-far-right>

Seppli, Ayçe (2022). Birleşik Krallık'ta Avrupa Şüphesizliği: 2016 Avrupa Birliği Referandumu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wondreys, Jakup ve Mudde Cas (2020). Victims of the Pandemic? European Far-Right Parties and COVID-19, Nationalities Papers, 50(1), Special Issue on Pandemic Nationalism, Doi: 10.1017/nps.2020.93